

Nr. A83/006

17 februari 1983

BELANGRIJKE MUTATIES ONDER HET -REGIEM

Meer dan drie maanden is het geleden dat tot opvolger werd benoemd van de overleden CPSU-leider . Sindsdien zijn in verschillende partij- en staatsorganen personele mutaties doorgevoerd. Het eerste wat daarbij opviel is dat de wijzigingen binnen Politburo en CC-secretariaat uiterst beperkt waren, wat erop kan wijzen dat 's machtspositie nog niet sterk genoeg was om de door hem gewenste personen in deze partij-organen opgenomen te krijgen. De mutaties binnen het CC-apparaat en binnen de ministeries hadden - als het om degradaties ging - vooral betrekking op personen die in de uitoefening van hun functie tekort waren geschoten. In een aantal gevallen ging het daarbij om duidelijke -aanhangers. In het onderstaande worden deze personele wijzigingen belicht en zal worden getracht na te gaan wat de mogelijke konsekwenties zijn voor het Sowjetbeleid

* * * *

Inleiding	pag 1
Veranderingen in de "prive-kanselarij", het Politburo, het CC-secretariaat	pag 3
Mutaties binnen het staatsapparaat	pag 5
Wijzigingen in het inlichtingen- en veiligheidsapparaat	pag 7
Mutaties binnen partij-organen	pag 10
De verwachtingen voor de toekomst	pag 14

BELANGRIJKE MUTATIES ONDER HET -REGIEM

Toen op 10 november 1982 de overleden opvolgde als secretaris-generaal van het CC van de CPSU gaf dit uiteraard aanleiding tot een golf van meestal speculatieve uitspraken over andere toekomstige mutaties in het partij- en staatsapparaat. Algemeen werd - nogal voor de hand liggend - de gedachte geopperd dat zeker zou proberen zijn positie uit te bouwen, enerzijds door ook op te volgen als Sowjet-president, anderzijds door het benoemen van vertrouwelingen op belangrijke functies in het Sowjetsysteem. Als een goede gelegenheid voor dat laatste werd de algemeen noodzakelijk geachte aanvulling van het Politburo gezien, dat door natuurlijk verloop en de toen al duidelijke uitschakeling van Politburolid en CC-secretaris nog maar elf volwaardige en negen plaatsvervangende leden telde. Hetzelfde gold voor het CC-secretariaat dat nog slechts acht functionarissen omvatte. Soms hadden de speculaties een wat meer specifieke inhoud, zoals de verwachting bij sommige commentatoren dat -vertrouwelingen uit de KGB-sfeer in andere belangrijke functies zouden belanden. Anderen gingen zelfs nog verder door bijvoorbeeld de vervanging te voorspellen van Politburolid en BuZa-minister -wegens een slechte relatie met - door , eerste plv.hoofd van het Internationaal Information Department en voormalig Sowjetambassadeur in Bonn, of door de verwachting uit te spreken dat - de gepasseerde kanshebber voor de vervulling van de functie van CPSU-secretaris-generaal - Sowjetpresident zou worden. Deze laatste voorspellingen zijn in ieder geval nog niet uitgekomen : is nog steeds in functie, is inmiddels commentator geworden bij Izvestia en is niet benoemd tot Sowjetpresident, evenmin als zelf trouwens. Deze functie van voorzitter van het Presidium van de Opperste Sowjet, want zo luidt de officiële aanduiding, is voorlopig onvervuld gebleven, maar is wel - anders trouwens dan -tot lid van dit presidium benoemd. Een verkiezing van tot voorzitter behoort dus duidelijk wel nog tot de mogelijkheden. De eerstvolgende gelegenheid daarvoor is de halfjaarlijkse bijeenkomst van het Sowjetparlement in of rond de maand juni. Het aantal mutaties dat sinds 's benoeming tot partijleider heeft

plaatsgevonden, heeft als het gaat om het Politburo en het CC-secretariaat duidelijk niet aan de bij de meeste commentatoren levende verwachtingen beantwoord. De aanvullingen binnen deze hoge partijorganen, waarop later zal worden teruggekomen, zijn immers tot twee gevallen beperkt gebleven (t.w.   en   ). Dit betekent niet dat -zeker als het totaal van de mutaties wordt bekeken - er geen sprake is van enige verrassingen bij deze benoemingen.

Veranderingen in de "privékanselarij", het Politburo, het CC-Secretariaat

De allereerste mutaties hadden betrekking op de persoonlijke staf van de CPSU-secretaris-generaal en hebben eigenlijk nauwelijks de aandacht getrokken. Wanneer deze veranderingen zich precies hebben voltrokken is niet bekend maar aangenomen mag worden dat dit kort na   's benoeming tot partijleider moet zijn gebeurd.

Het ging hierbij om   ,   en   , die van hun functies in deze z.g. privékanselarij ontheven werden.

                  en   , beiden geboren in 1914, zijn naar wordt aangenomen met pensioen gestuurd. De veel jongere   heeft waarschijnlijk een andere functie gekregen, maar onbekend is welke.

Verrassend kunnen deze mutaties niet genoemd worden, want het is nogal voor de hand liggend dat een CPSU-secretaris-generaal zijn eigen assistenten kiest. Vaststaat dat de vroegere   -assistent

                  , die geldt als een Duitsland-expert en een deskundige op internationaal terrein, onder   is aangebleven. Een nieuw gezicht in de privé-kanselarij van de secretaris-generaal is dat van de sinoloog

                  , die naar verluidt al twintig jaar nauw met   is verbonden. Zij schijnen samen in het CC-apparaat te hebben gewerkt en nadat in 1969 tot voorzitter van het KGB was benoemd, maakte ook   de overstap naar deze dienst. Hij zou daar toen al zijn gaan functioneren als een persoonlijk assistent van de KGB-voorzitter.

De eerste belangrijke mutaties werden verwacht op 22 november toen het CC voor het eerst na   's benoeming tot secretaris-generaal bijeenkwam. Tijdens dit CC-plenum zou moeten worden voorzien in de eerder vermelde noodzakelijke aanvulling van het Politburo en het CC-secretariaat. Zoals verwacht werd tijdens dit CC-plenum   , gedurende vele jaren een van de   -vertrouwelingen, als Politburolid en als CC-secretaris belast met industriële aangelegenheden, ontslagen. Officieel gebeurde dit "om gezondheidsredenen" en "op eigen

verzoek", maar al enige weken voordien had het gerucht de ronde gedaan dat hij politiek in ongenade gevallen was. Een eerste indicatie daarvoor was het feit dat tijdens de voorbereidingen voor de viering van de verjaardag van de Oktoberrevolutie - was toen nog in functie -

's beeltenis ontbrak, toen de gebruikelijke portrettengalerij van de Sowjetleiders in Moskou werd opgesteld. Later zou zelfs het gerucht circuleren dat had moeten aftreden omdat zijn zoon naar het Westen was gedefecteerd. Bevestiging daarvan is nog altijd uitgebleven, zodat hier sprake lijkt van een op niets gebaseerd verhaal of misschien - zoals sommige commentatoren hebben geopperd - van een door het KGB verspreid gerucht om in discredit te brengen en 's uitgangspositie als partijleider te versterken.

De nieuwe benoemingen in het CC-secretariaat en het Politburo bleven op 22 november, anders dan vrijwel algemeen was verwacht, uiterst beperkt. De 53-jarige eerste plv. voorzitter van het Staatsplancomité (Gosplan),

- die als manager een goede naam schijnt te hebben, carrière heeft gemaakt in de zware industrie en in 1975 in het staatsapparaat terecht kwam - werd benoemd tot CC-secretaris en de eerste partij-secretaris van Azerbeidsjan, tevens plv. Politburolid

, werd bevorderd tot volwaardig Politburolid. Tijdens de kort daarop volgende zitting van de Opperste Sowjet werd laatstgenoemde, die voordat hij regionaal partijleider werd carrière had gemaakt in de KGB-Azerbeidsjan, gekozen tot eerste plv. voorzitter van het Presidium van de Raad van Ministers, tot eerste plv. premier dus. Deze Sowjet-ministerraad had in de persoon van -aanhanger reeds een eerste plv. voorzitter, die echter geen zitting heeft in het CPSU-Politburo. Doordat de 59-jarige beide functies wel combineert staat hij hiërarchisch boven de 75-jarige en verkeert hij in een uitstekende positie om t.z.t. de 77-jarige als premier op te volgen . Inmiddels circuleren er inschattingen dat als eerste plv. premier in het kader van het stroomlijnen van de stagnerende economie speciaal belast is met de reorganisatie van het Sowjetvervoersysteem, een sector waar al langer grote problemen bestaan en waarin kort geleden personele mutaties werden doorgevoerd.

In het voorgaande is al gesteld dat met deze benoemingen niet werd voldaan aan de algemeen bestaande verwachtingen. De vacature die in januari 1982 ontstond met het overlijden van CC-secretaris en Politburolid , is opnieuw niet opgevuld en er is derhalve geen functionaris die duidelijk belast is met de coördinatie van het complexe terrein van ideologie, cultuur, buitenlandse politiek en propaganda. Zo is er ook geen opvolger benoemd in de vacature, die is ontstaan door het ontslag van de met het toezicht op de economie belaste CC-secretaris en Politburolid . Mogelijk dat CC-secretaris en plv. Politburolid , die reeds langer belast is met de zorg voor de zware industrie, 's verantwoordelijkheden in deze heeft overgenomen. Dan blijft echter toch het feit overeind dat hij slechts plv. Politburolid is en derhalve formeel in het Politburo geen stemrecht heeft en slechts een adviserend geluid mag laten horen. Dit alles betekent dat het hoogste beleidsbepalende CPSU-orgaan, het Politburo, niet meer dan 12 leden telt tegenover de 14 personen die er begin 1982 deel van uitmaakten. Het waarom hiervan is niet helemaal duidelijk maar mogelijk ligt de verklaring daarin dat nog niet volledig in staat is om de door hem gewenste personen in het Politburo opgenomen te krijgen.

Mutaties binnen het staatsapparaat

In de ongeveer drie maanden dat de functie van CPSU-secretaris-generaal bekleedt, heeft binnen het staatsapparaat een groot aantal mutaties plaatsgevonden, zeker als men dit vergelijkt met wat de laatste jaren op dit gebied is gebeurd.

De eerste mutatie werd op 29 november bekend gemaakt door Radio Moskou en betrof de vervanging van Spoorwegminister door zijn eerste plaatsvervanger . Hoewel geen reden werd gegeven voor de vervanging van de minister - er werd overigens wel meegedeeld dat hij was "overgeplaatste naar een andere functie" - was het van meet af aan duidelijk dat deze mutatie een rechtstreeks gevolg moest zijn van de kritiek die met name op de spoorwegen was geleverd tijdens het CC-plenum van 22 november. Daar was toen - aldus de Prawda - gesteld dat het Spoorweg-ministerie er niet in was geslaagd om tegemoet te komen "aan de eisen die de economie stelt met betrekking tot het goederenvervoer". Kennelijk heeft voor het ontoereikend functioneren van zijn ministerie met zijn ontslag moeten betalen, hoewel hij door zijn tewerkstelling elders (onbekend is overigens waar) niet volledig gediskwalificeerd werd. Dat laatste schijnt wel een van de plv. ministers voor de Visserij en een van de plv. hoofden van het Centrale Statistische Bureau overkomen te zijn. Bij hen werd namelijk niet vermeld dat zij "andere verantwoordelijk-

heden" hadden gekregen.

Op 8 december werd het voorbeeld van [redacted] gevolgd door zijn collega van Landbouwconstructie en ook in dit geval werd de eerste vice-minister, [redacted], tot opvolger benoemd. De 72-jarige [redacted] werd officieel met pensioen gestuurd, maar daarbij valt wel op dat dit kort na een CC-conferentie over landbouwzaken (26 november 1982) gebeurde en na een periode van stevige kritiek in de Sowjet-media op het functioneren van dit ministerie. In dit verband kan overigens nog opgemerkt worden dat [redacted] tijdens het CC-plenum van eind november stevige kritiek heeft laten horen aan het adres van het ministerie voor Metallurgie. Voorzover bekend heeft dit echter voor de bezetting van de ministerietop nog geen konsekventies gehad.

In de maand januari moesten daarentegen wel de minister voor Handel, [redacted], en de voorzitter van het Comité voor Sport bij de Sowjetministerraad, [redacted], hun functies verliezen. De 76-jarige [redacted] werd met pensioen gestuurd en de 54-jarige [redacted] werd benoemd tot ambassadeur in Mongolië, wat eerder neerkomt op een verbanning en voor [redacted] - die als Comitévoorzitter in status gelijk was aan een minister - beslist geen promotie kan betekenen. Zeker als daarbij ook nog in aanmerki wordt genomen dat [redacted] als de hoogste sport-official een functie had waarin hij (bv. in het kader van Olympische Spelen e.d.) regelmatig naar het buitenland kon reizen. Welke waarde het Sowjetregiem hecht aan dit Sportcomité als het gaat om het kweken van goodwill in het buitenland, kan het best worden geïllustreerd met het feit dat een van de plv. hoofden van de CC-afdeling Propaganda, [redacted], tot zijn opvolger werd benoemd. Voor de functie van minister van Handel werd CPSU-CC-lid [redacted]

[redacted] uitgekozen, die als voorzitter van de Budget en Planning Commissie van de Unieraad (een van de Kamers van het Sowjetparlement) en als eerste plv. voorzitter van de ministerraad van de Oekraïne over een langdurige bestuurslijke ervaring lijkt te beschikken.

Binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken vonden eveneens mutaties plaats, maar daarbij ging het niet om ontslagen. Er werden twee nieuwe vice-ministers benoemd, t.w. de 61-jarige [redacted] en de 51-jarige [redacted].

[redacted]. Beiden hebben bij dit ministerie hun sporen reeds verdiend, resp. als hoofd van de Afdeling voor China, Korea en Mongolië en als hoofd van de Afdeling Verenigde Staten. Zij gelden als experts op hun taakgebieden en hun benoeming tot vice-minister duidt op zijn minst

het belang aan dat van Sowjetzijde wordt gehecht aan het buitenlands politieke beleid t.a.v. beide genoemde grootmachten. Belangrijker dan de promotie van de twee BuZa-functionarissen is de mutatie die betrekking heeft op _____, sinds oktober 1980 Sowjetvice-premier en in die functie verantwoordelijk voor de consumptie-goederen - en de lichte industrie, sectoren waarin de ontwikkelingen ook niet rooskleurig genoemd kunnen worden. Op 21 januari 1983 werd bekend gemaakt dat _____ als vice-premier was ontslagen en dat hem een andere functie zou worden toegewezen. Dat laatste was trouwens al twee dagen eerder gebeurd, want toen was hij tijdens een bijeenkomst van het Sowjetvakverbond benoemd tot vakbondssecretaris, wat een duidelijke degradatie betekende. De 52-jarige _____ geldt als een evident _____-beschermeling en zijn benoeming tot vice-premier dankte hij volgens algemene inschattingen dan ook aan de toenmalige partijleider. Voordien was _____ tweede secretaris van de door Politburolid _____ geleide Moskouse partijorganisatie en nog eerder bekleedde hij de functie van partijsecretaris in het hoofdstedelijke _____-district, het district van waaruit de voormalige partijleider _____ steeds kandidaat werd gesteld bij verschillende Sowjetrussische verkiezingen. Het is niet duidelijk of wegens verregaande incompetentie zijn plaats als vice-premier heeft verloren, maar het is wel duidelijk dat door zijn degradatie een van de leden van de z.g. _____-maffia uit de hoogste ministeriële hiërarchie is verdwenen.

Wijzigingen in het inlichtingen- en veiligheidsapparaat

Op 17 december werd een mutatie bekend, waarbij het net als in het geval _____ ging om een belangrijk lid van de _____-groepering. De 72-jarige minister van Binnenlandse Zaken _____, die in 1966 in deze functie was benoemd, werd toen door het Presidium van de Opperste Sowjet "in verband met een andere benoeming" van zijn ministerschap ontheven en nogal verrassend opgevolgd door KGB-voorzitter _____. Wat de algemeen als _____-vertrouwing bekend staande _____ betreft is het op zijn minst tekenend te noemen dat na ruim anderhalve maand nog niet bekend is welke andere functie hij heeft gekregen. Het is niet uit te sluiten dat hij in ongenade is gevallen, wat goed te rijmen zou zijn met het bericht in het Westduitse Handelsblatt van 25 januari j.l. dat zijn zoon - "bekend vanwege duistere praktijken" - naar een buitenpost in Siberië is overgeplaatst.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken (MVD) neemt in het Sowjetbestel een belangrijke plaats in. Het heeft de contrôle over de politie, is belast met de handhaving van de openbare orde en houdt zich bezig met zaken als verkeerscontrôles en misdadbesteding. Verder houdt het MVD toezicht op de naleving van de regels m.b.t. verblijfsvergunningen, paspoorten, buitenlandse reizen en het emigreren van Sowjetburgers. Het MVD is daarmee een essentieel onderdeel van het complexe Sowjetrussische contrôle-apparaat waarbinnen alleen het KGB, voorzover het zich bezighoudt met de contrôle op voor het Sowjetregiem potentieel gevaarlijke politieke ontwikkelingen, een belangrijker plaats inneemt.

Het is duidelijk dat met het verdwijnen van [ ] als MVD-minister de machtsbasis van de " [ ] -groep" is versmald. Het is niet uitgesloten dat dit ook het eerste doel is geweest van deze mutatie en niet zozeer het vervangen van een hooggeplaatst functionaris wegens diens eventuele tekortschieten bij de in de Sowjet-Unie zo noodzakelijk gebleken campagne tegen de corruptie, die overigens ook in het MVD-apparaat zelf wijdverbreid schijnt te zijn. Per slot van rekening is het [ ] geweest die in februari 1982 - dus wel voordat geruchten circuleerden over kwalijke praktijken van met name [ ] 's dochter [ ] - voor de Sowjettelevisie tot een dergelijke campagne had opgeroepen. Het is uiteraard mogelijk dat [ ] 's enthousiasme in een later stadium - misschien onder invloed van de oude partijleider zelf - wat is bekoeld of selectiever is geworden. Het is overigens saillant dat [ ] niet - zoals bij andere mutaties op ministerieel niveau - is opgevolgd door zijn eerste vice-minister en [ ] -schoonzoon [ ] . Als de bij sommige waarnemers in Moskou levende verwachtingen uitkomen dat ook hij zijn functie zal verliezen, dan kan dit uiteraard veroorzaakt zijn door het feit dat hij voor zijn huidige functie ongeschikt is gebleken of dat de geruchten over de betrokkenheid van zijn echtgenote bij "kwalijke praktijken" op waarheid berusten. In ieder geval zal [ ] dan toch weer een " [ ] -groepslid" van het eerste plan zijn verdwenen.

De benoeming van de 64-jarige KGB-voorzitter [ ] tot MVD-minister kan - gelet op het feit dat het KGB in het Sowjetbestel een belangrijker plaats inneemt dan het MVD - niet als een promotie worden beschouwd. Sommige commentatoren waren van mening dat [ ] 's bevordering tot Generaal van het Leger *), die samenviel met zijn benoeming tot MVD-minister

*) Binnen MVD en KGB is het gebruikelijk om militaire rangen te dragen. Generaal van het Leger is de hoogste rang voor een officier van de generaalscategorie, zowel bij KGB, MVD als de strijdkrachten.

deze "degradatie" teniet deed. Daar is wel iets maar niet alles voor te zeggen, want heeft nu dezelfde rang als zijn voorganger en dus die welke hem rechtens zijn nieuwe functie toekomt.

Het is op zijn minst opvallend dat - die eind mei 1982 tot KGB-voorzitter was benoemd nadat zelf van het KGB naar het CC-secretariaat was overgestapt - zo kort aan het hoofd van de Sowjet-russische veiligheids- en inlichtingendienst heeft gestaan. Het is bovendien intrigerend dat als KGB-hoofd is opgevolgd door eerste plv. KGB-voorzitter, de man die in april 1982 in deze functie was benoemd en mede daarom algemeen beschouwd werd als een goede kanshebber om t.z.t. als hoogste KGB-functionaris op te volgen .

Over de nieuwe MVD-minister is nog steeds niet bijzonder veel bekend.

is van juli 1970 tot in mei 1982, dus onder het toezien oog van als hoogste KGB-leider, voorzitter geweest van de Oekraïense KGB. In die functie heeft hij aanzienlijke resultaten geboekt bij de bestrijding van dissidenten. roept het beeldop van een dogmatische "apparatsjik", die beschouwd moet worden als een model - KGB-er en voor wie ideologie iets is waarover niet gemarchandeerd kan en mag worden. Voor is ideologische waakzaamheid hoogst noodzakelijk en is vervlakking een kwalijke zaak .

De nieuwe KGB-voorzitter, , is net als over zijn voorgange: een persoon waarover relatief weinig bekend is. Hij is geboren in 1923 en maakte, voordat hij in 1967 door in het KGB werd gehaald, carrière binnen het partijapparaat. Van 1964 tot 1967 was hij tweede partijsecretaris van het district Dnjepropetrowsk, de regio van waaruit zijn carrière naar de top startte. Om deze reden wordt hij wel als een lid van de -groepering gezien. In 1968 al werd hij een van de KGB-vice-voorzitters. Aangenomen mag worden dat tot een van de vertrouwelingen van geworden is in de vele jaren

van hun KGB-samenwerking. Waarschijnlijk had hem al in april 1982 graag als zijn opvolger gezien, maar heeft hij als prijs in zijn streven naar een functie in het CC-secretariaat de benoeming van als compromis. KGB-voorzitter moeten accepteren. Dat hoeft niet per definitie te betekenen dat de verhouding - een slechte is. Met een uitgesproken "apparatsjik" kan het voor een CPSU-secretaris-generaal best goed werken zijn.

Voorlopig lijkt het erop dat met de overstap van naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en de benoeming van tot KGB-voorzitter de machtspositie van een versterking heeft ondergaan. De twee belangrijkste elementen van het Sowjetcontrôleapparaat zijn daarbij in handen gekomen van functionarissen, die het klappen van de zweep moeten kennen. Dit kan zijn voordeel hebben als het gaat om de verdere uitbouw van de dissidenten-repressie en van de anti-corruptie - en anti-misdaad-campagne, die kennelijk op het program heeft staan. Mogelijk heeft in dit kader via de persoon van het MVD nauwer willen koppelen aan het KGB, zoals dat ook in 's dagen het geval was.

Mutaties binnen partij-organen

Behalve binnen de leidinggevende partijorganen en het staatsapparaat zijn tijdens de paar maanden van 's bewind ook mutaties doorgevoerd binnen de partij-bureaucratie. Een aantal daarvan hangt trouwens samen.

Op 6 december werd bekend gemaakt dat tijdens een zitting van het CC van de Sowjetrussische jeugdorganisatie Komsomol eerste secretaris vervangen was door , een van de tien andere Komsomolsecretarissen. Dezelfde dag nog werd bekend dat benoemd was tot voorzitter van het Staatscomité voor Uitgeverijen, Drukkerijen en de Boekhandel. Hij zou daar opvolgen, die - zo bleek op 7 december - benoemd was tot hoofd van de CC-afdeling Propaganda. De daar zittende functionaris, , zou - zo werd gelijktijdig meegedeeld - "andere verantwoordelijkheden" krijgen en bleek later benoemd te zijn tot ambassadeur in Roemenie". De eerste mutatie uit deze reeks van vier, die van , kwam bepaald niet onverwacht. Ze stond duidelijk al langer op het programma en zou zeker ook hebben plaatsgevonden als nog aan de macht was geweest. Of ook dan voorzitter van genoemd Staatscomité zou zijn geworden, is uiteraard niet te zeggen.

De eerste geruchten over 's vertrek bij de Komsomol circuleerden al in maart 1982 en hingen stellig voor een deel samen met het feit dat hij in oktober van dat jaar negen en veertig zou worden, wat toch ook voor een Sowjetjeugdleader een respectabele leeftijd is. Een veel langer in functie blijven zou betekenen dat hij de twijfelachtige eer zou kunnen genieten het record van zijn voorganger te verbeteren. Deze stapte in 1977 - 49 jaar en 5 maanden oud - van de Komsomol over naar de CC-afdeling Propaganda. De geruchten over 's vertrek wonnen aan geloofwaardigheid toen hij tijdens het 17e congres van het Sowjetvakverbond AUCCTU niet werd herkozen in het presidium van deze organisatie. Zijn plaats daarin werd toen ingenomen door Komsomolsecretaris

, wat toen aanleiding vormde voor de speculatie dat deze voorbestemd was om t.z.t. de hoogste Komsomolfunctie over te nemen. vertrek bij de Komsomol - hij was toen 49 jaar en 2 maanden oud - kan moeilijk als een degradatie worden gezien, want zijn nieuwe post is er niet een met weinig verantwoordelijkheden. Het met een in status aan een ministerie gelijkstaande Staatscomité voor Uitgeverijen neemt immers een belangrijke, hoewel uiteraard aan de CPSU ondergeschikte plaats in binnen het Sowjetrussische propaganda-apparaat.

De nieuwe 39-jarige Komsomolleider heeft sinds 1968 in deze jeugdorganisatie carrière gemaakt en was als secretaris verantwoordelijk voor organisatie-aangelegenheden. In de door hem gepubliceerde artikelen heeft hij zich doen kennen als een voorstander van een stevige contrôle over en discipline onder de Komsomoljeugd. De essentie van deze discipline - zo stelde hij in het oktobernummer van 1982 in het Komsomolmaandblad Molodoi Kommunist - "bestaat uit de onderschikking van persoonlijke belangen aan de belangen van de gemeenschap". Een dergelijke uitspraak zal in de huidige omstandigheden en de zijnen beslist hebben aangesproken.

De nieuwe CPSU-propaganda-afdelingsleader, heeft met zijn benoeming de overstap gemaakt van een organisatie, die een elders vastgesteld beleid heeft uit te voeren, naar het CC-afdelingsapparaat dat o.m. belast is met de contrôle op die beleidsuitvoering. Als hoofd van de Afdeling Propaganda zal zeker ook bemoeienis hebben met de activiteiten van het Staatscomité voor Uitgeverijen.

Als "propagandist" heeft hij de nodige ervaring opgedaan in verschillende functies, eerst binnen de Russische deelrepubliek en later op unie-niveau. Hij was onder als hoofdredacteur diens eerste

plaatsvervanger bij het partijdagblad Prawda. In zijn nieuwe functie komt weer nauw samen te werken met , die nu CC-secretaris is o.m. belast met het totaal van de Sowjetpropaganda. De enige van het in het voorgaande genoemde viertal die er duidelijk op achteruitging, is . In 1977 werd hij van Komsomolleider hoofd van de CC-afdeling Propaganda, een bevordering die volgens inschattingen toendertijd eerder het gevolg was van protectie van hogerhand dan van specifieke kwaliteiten. Vrijwel algemeen werd toen beschouwd als een protégé van de in januari 1982 overleden partij-ideoloog en volgens sommige inschattingen zou hij ook de bescherming hebben genoten van partijleider of althans tot diens aanhangers moeten worden gerekend. Dit zou kunnen verklaren waarom niet eerder zijn functie is kwijtgeraakt ondanks het feit dat de laatste jaren herhaaldelijk ernstige kritiek is geleverd op het Sowjetpropaganda-apparaat. Zo werd bv. in de Sowjetmedia en tijdens congressen en conferenties in toenemende mate kritiek geleverd op de ouderwetse politieke indoctrinatie-methoden, die onder de Sowjetjeugd en bij de arbeidersklasse geen effect meer bleken te sorteren. Kennelijk heeft nu voor zijn tekortschieten de rekening gepresenteerd gekregen, want zijn benoeming tot ambassadeur in Roemenië - medio januari bekend geworden - is voor hem duidelijk een degradatie. Een mutatie, die van de vier voorgaande losstaat, is die welke betrekking heeft op het eerste plv. hoofd van de CC-afdeling Internationale Informatie . Op 21 januari, werd bekend dat hij benoemd was tot politie commentator van het regeringsdagblad Izwestia, een overplaatsing die volgens geruchten in de westerse pers zou samenhangen met het feit dat zijn stiefzoon - een diplomaat - naar het Westen zou zijn overgelopen. Een week eerder had de Süddeutsche Zeitung deze wijziging al voorspeld en daaraan de speculatie gekoppeld dat de met internationale propaganda belaste Afdeling Internationale Informatie zou worden opgeheven. Afdelingshoofd , een -vertrouwing, zou (tot) ambassadeur in Algiers (gedegradeerd) worden. Het Westduitse weekblad Der Spiegel van 17 januari meende - reagerend op deze geruchten- goede gronden te hebben om te veronderstellen dat de opheffing van de Afdeling Internationale Informatie te maken had met de benoeming van tot hoofd van de Afdeling Propaganda. Ter verhoging van de effectiviteit van het totale propaganda-gebeuren zou deze de buitenlandse activiteiten op dit terrein onder zijn supervisie willen hebben. Deze speculaties klinken weliswaar plausibel, maar tot op dit moment is het onbekend of de CC-afdeling werkelijk is verdwenen. Bevestiging daarvan zal trouwens wel enige tijd op zich kunnen

laten wachten. Het ligt n.l. niet voor de hand dat van Sowjetzijde tegen het gebruik in een dergelijke opheffing zal worden bekend gemaakt. Daar komt dan nog bij dat - zelfs als duidelijk wordt dat een andere functie heeft gekregen - dit nog niet per definitie de verdwijning van de afdeling hoeft te betekenen.

Inmiddels is wel duidelijk geworden dat er nog minstens twee mogelijke wijzigingen zijn binnen het totaal van de CC-afdelingen. Er is in ieder geval een nieuwe CC-afdeling Economische Aangelegenheden bijgekomen, die ongetwijfeld een taak zal hebben te vervullen op het terrein van de stimulering van deze met problemen kampende sector. Het eerste plv. hoofd van deze nieuwe afdeling is inmiddels geïdentificeerd. Aangezien het gaat om - hoofd van de CC-afdeling Planning en Financiering - leidde dit weer tot de veronderstelling dat laatstgenoemde afdeling wel in de nieuwe zou zijn opgegaan. Bewijzen daarvoor zijn echter nog niet gevonden.

De tweede mogelijke wijziging - onduidelijk is n.l. of zij al is gerealiseerd - heeft betrekking op de CC-afdeling Kaders in het Buitenland, die een inbreng heeft in de benoeming van en toezicht houdt op functionarissen van Sowjetambassades en andere vertegenwoordigingen in het buitenland. Deze afdeling schijnt bijna uitsluitend bemand te zijn met personen met diplomatieke ervaring en organiseert regelmatig bijeenkomsten voor Sowjetambassadeurs en Partijsecretarissen van diplomatieke vestigingen in het buitenland. Het hoofd van deze afdeling, de 77-jarige , zal om gezondheidsredenen aftreden en - naar verluidt - worden opgevolgd door , gedurende vele jaren Sowjetambassadeur in Parijs. Interessant is dat goede betrekkingen met schijnt te hebben.

Aangenomen mag worden dat er in de nabije toekomst nog wel meer mutaties zullen volgen. Geruchten daarover, die in Moskou circuleren, spreken bv. over de vervanging van Prawda-hoofdredacteur en over het hoofd van de Sowjetrussische radio en televisie, . Een eerder soortgelijk gerucht over Izwestia-hoofdredacteur is inmiddels uitgekomen. Hij is in deze functie opgevolgd door de leider van het Sowjetrussische persbureau Novosti, . Vervanging van deze functionarissen zou, gelet op de kritiek die in het recente verleden is geleverd op de wijze van werken van de massamedia, passen in de campagne voor een meer doeltreffende propaganda onder de Sowjetbevolking.

De verwachtingen voor de toekomst

Het beeld, dat het totaal van de totnutoe bekende mutaties in het Sowjetrussische partij- en staatsapparaat oproept, wordt duidelijk niet gekenmerkt door overzichtelijkheid. Toch is het mogelijk uit een en ander enige, hoewel voorlopige conclusies te trekken.

Het eerste wat opvalt is dat in de hoogste CPSU-organen - het Politburo en het CC-secretariaat - de wijzigingen uiterst beperkt waren. Waarschijnlijk moet dit verklaard worden uit het feit dat nog niet volledig in staat was om de door hem gewenste personen in deze organen opgenomen te krijgen.

Het beeld van de mutaties op het niveau van CC-functionarissen en ministers geeft reden voor wat andere conclusies. Daar is in een aantal gevallen duidelijk sprake van degradaties omdat de betrokken functionarissen in de uitoefening van hun taken tekort waren geschoten of verantwoordelijk werden gesteld voor onder de maat blijvende resultaten. In dit verband kan gedacht worden aan de ministers voor Spoorwegen en voor Landbouwconstructie. In een aantal gevallen waren dat dan ook nog - zoals bv. vice-premier , MVD-minister en Propaganda-leider functionarissen die tot de -aanhangers gerekend kunnen worden. Het is uiteraard niet te zeggen of deze loyaliteit doorslaggevend is geweest voor hun degradatie. Het gevolg is in ieder geval wel dat op een aantal plaatsen mensen heeft kunnen zetten die hij zeker wat hun capaciteiten betreft hoger aansloeg dan de daar zittende functionarissen. Daarmee heeft hij zijn eigen machtspositie versterkt, want het ligt nogal voor de hand dat de nieuw-benoemden zich aan hem verplicht zullen voelen. Wat uit de mutaties verder naar voren komt is dat het -regiem op het terrein van de economie van plan is de zaken aan te pakken. Men kan wat dit betreft denken aan de vervanging op het Spoorweg-ministerie, het ontslag van de voor de consumptie-goederen-industrie verantwoordelijke vice-premier en de instelling van een CC-afdeling Economische Aangelegenheden. Wat het buitenlandse politieke beleid betreft kan de benoeming van twee nieuwe vice-ministers, die bekend staan om hun specialistische kennis van resp. China en de Verenigde Staten, erop wijzen dat het beleid t.o.v. deze twee grootmachten een andere aanpak zal krijgen dan voorheen. Voorts valt uit de mutaties binnen de propaganda-sector te concluderen

dat de "ideologische (re)motivering" van de Sowjetbevolking een andere aanpak en grotere nadruk zal krijgen, een zaak waarop in het verleden van vele kanten bij herhaling is aangedrongen. Binnen dit kader valt ook een verdere uitbouw van de aanpak van het dissidentenprobleem, die samen met de duidelijk op het programma staande anti-corruptie- en anti-misdaad-campagne, de achtergrond vormt voor de benoeming van KGB-voorzitter

tot MVD-minister en van de voormalige Azerbeidsjaanse KGB-voorzitter en partijleider tot volwaardig CPSU-Politburolid en eerste plaatsvervangend Sowjetminister-president.